

Sygn. akt III PK 86/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 lipca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak (przewodniczący)
SSN Krzysztof Rączka (sprawozdawca)
SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z powództwa P. K.
przeciwko T. Sp. z o.o. w W.
o zapłatę ryczałtu za noclegi,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 4 lipca 2019 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w W.
z dnia 16 listopada 2017 r., sygn. akt VIII Pa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia
o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 16 listopada 2017 r., sygn. akt VIII Pa (...) Sąd Okręgowy w W.
oddalił apelację powoda P. K. od wyroku Sądu Rejonowego w W. z 6 czerwca 2017

r., sygn. akt IV P (...), w którym Sąd pierwszej instancji oddalił powództwo przeciwko pozwanej T. Sp. z o.o. z siedzibą w W..

W sprawie ustalono, że powód P. K. został zatrudniony w T. Sp. z o.o. z siedzibą w W. w dniu 21 listopada 2011 r., na podstawie umowy o pracę na okres próbny od 21 listopada 2011 r. do 18 lutego 2012 r., w pełnym wymiarze czasu pracy, na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego powyżej 3,5 ton w transporcie krajowym i międzynarodowym, za wynagrodzeniem zasadniczym 1.186,00 zł wraz z ryczałtem za godziny nadliczbowe w wysokości 80 zł, ryczałtem za czas dyżuru w wysokości 80 zł oraz ryczałtem za pracę w porze nocnej w wysokości 40,00 zł. W dniu podjęcia zatrudnienia u strony pozwanej, powód został poinformowany pozaumownych warunkach zatrudnienia obowiązujących u strony pozwanej, tj. normie czasu pracy, porze nocnej, miejscu i czasie wypłaty wynagrodzenia, sposobie usprawiedliwiania nieobecności pracy, długości okresu wypowiedzenia oraz wymiarze urlopu wypoczynkowego.

Począwszy od 1 stycznia 2012 r. powód, na podstawie porozumienia zmieniającego, został zatrudniony za wynagrodzeniem zasadniczym w wysokości 1.300,00 zł brutto. Pozostałe warunki wynagradzania nie uległy zmianie.

W dniu 17 lutego 2012 r., strony zawarły umowę o pracę na czas określony od 19 lutego 2012 r. do 18 lutego 2013 r. Zarówno stanowisko pracy powoda jak i wysokość wynagrodzenia pozostały bez zmian.

Z dniem 1 stycznia 2013 r., wynagrodzenie zasadnicze powoda wynosiło 1.400.00 zł.

Począwszy od 19 lutego 2013 r. powód został zatrudniony na podstawie umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony, za wynagrodzeniem podstawowym w wysokości 1.480.00 zł, ryczałtem za czas dyżuru w kwocie 80,00 zł oraz ryczałtem za pracę w porze nocnej w wysokości 40,00 zł.

Z dniem 1 stycznia 2014 r., powoda zaczęły obowiązywać nowe warunki wynagradzania, tj. wynagrodzenie zasadnicze w wysokości 1.480,00 zł, ryczałt za czas dyżuru w wysokości 160,00 zł oraz ryczałt za pracę w porze nocnej 40,00 zł. Zmieniły się również warunki zatrudnienia - powoda zaczął obowiązywać równoważny system czasu pracy.

Średnie jednomiesięczne wynagrodzenie powoda, liczone jak ekwiwalent za urlop wypoczynkowy na dzień 28 lutego 2013 r. wynosiło 2.157,79 zł brutto.

Na dzień zatrudnienia powoda, u strony pozwanej obowiązywał Regulamin Wynagradzania z dnia 20 marca 2006 r., zgodnie z którym, należności na pokrycie kosztów pracowników wyjeżdżających w podróż służbową rozliczane są według Zarządzenia nr (...) z dnia 13 maja 2005 r. do 10-go dnia roboczego następnego miesiąca, a diety wyliczane w walucie obcej będą przeliczane po kursie z ostatniego dnia miesiąca.

Aneksem nr 1 z dnia 9 czerwca 2006 r., strona pozwana wprowadziła nowe zasady rozliczania podróży służbowych. Dieta przyznawana na pokrycie kosztów w czasie podróży ustalana była zgodnie z zasadami określonymi w rozporządzeniach Ministra Pracy i Polityki Społecznej dotyczących diet z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju i poza granicami dla pracownika zatrudnionego w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej. Zwrot kosztów za nocleg w hotelu, lub w innym obiekcie świadczącym usługi hotelarskie mógł nastąpić w wysokości stwierdzonej rachunkiem - do wysokości, określonego w rozporządzeniu limitu za nocleg. Pracownikom zatrudnionym na stanowiskach kierowców wykonujących pracę samochodami wyposażonymi fabrycznie w łóżka do spania, ryczałt za nocleg nie przysługiwał. Zostało ustalone, że z tytułu podróży służbowej, pracownikom zatrudnionym na w/w stanowisku przysługiwał dodatek w wysokości 25 % diety za pełną dobę, zwanym dalej – innymi wydatkami dotyczącymi korzystania z obiektów sanitarnych na parkingach.

Aneksem nr 3 z dnia 9 lutego 2009 r., pracodawca ponownie zmienił zasady rozliczania należności z tytułu podróży służbowej kierowców, w ten sposób, że uznał, że pracownikom zatrudnionym na stanowiskach kierowców, wykonujących pracę samochodami wyposażonymi fabrycznie w łóżka do spania, ryczałt za nocleg nie przysługuje.

Począwszy od 1 marca 2013 r., strona pozwana wprowadziła nowy Regulamin Wynagradzania, który zastąpił dotychczasowy, a wraz z nim aneksy: nr 1 z dnia 9 czerwca 2006 r., nr 2 z dnia 2 stycznia 2008 r., nr 3 z dnia 9 lutego 2009 r. Ustalono, że miejscowość rozpoczęcia i zakończenia podróży służbowej określa pracodawca:

- podróż służbowa w kraju zaczyna się i kończy na terenie siedziby zakładu pracy w W.,

- podróż służbowa poza granicami kraju rozpoczynała się z chwilą przekroczenia granicy. Krajem docelowym ustanowiono kraj rozładunku produktu.

Wysokość stawki za podróż poza granicami kraju, na podstawie art. 77⁵ § 4 k.p. została ustalona następująco:

- 30,00 zł na terenie całej Unii Europejskiej z wyłączeniem Niemiec, gdzie dieta za dobę podróży wynosiła 35,00 zł,

- za niepełną dobę podróży zagranicznej: do 8 godzin przysługiwała 1/3 diety, ponad 8 godzin do 12 godzin 50% diety, ponad 12 godzin, dieta w pełnej wysokości.

Postanowiono, że pracownikom, którym pracodawca nie zapewnił bezpłatnego noclegu będą wypłacane ryczałty za nocleg w wysokości:

- 150% diety w przypadku odbywania podróży służbowej na terenie kraju,

- 25% limitu za nocleg obowiązującego przy podróżach zagranicznych (wykładnię w tym zakresie, stanowił załącznik do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej określający kwoty limitu za nocleg), przy czym wysokość tego ryczałtu w przypadku podróży zagranicznych była określana na podstawie kraju rozładunku.

Powód zapoznał się z treścią regulaminu pracy i regulaminu wynagradzania oraz przepisami i zasadami BHP, a także zobowiązał się do ich przestrzegania, co poświadczył własnoręcznym podpisem w dniu 21 listopada 2011 r. Nadto, powód wyraził pisemną zgodę na wykorzystywanie okresów odpoczynku w pojazdach należących do pracodawcy, które zostały wyposażone w miejsce do spania.

Na polecenie pracodawcy, powód wykonywał czynności kierowcy w transporcie międzynarodowym, głównie na terenie Niemiec, Hiszpanii i Francji, Włoch, Węgier, Słowacji, Słowenii oraz Czech.

Praca była zorganizowana w ten sposób, że kierowcy byli przewożeni do bazy położonej na terenie Niemiec, w miejscowości H.. Dopiero w bazie, dyspozytor przydzielał im konkretny samochód i wskazywał miejsce docelowe podróży. Bezpośrednio po przyjeździe na bazę, pracownicy spędzali w niej nocleg, a dopiero w dniu następnym wyruszali w podróż służbową. Baza noclegowa w H.

była wyposażona w dwa oddzielne mieszkania, przy czym w jednym z nich znajdowały się trzy pokoje, a w drugim jeden pokój. Baza była dostosowana do noclegu dla czterech kierowców. W każdym mieszkaniu znajdowała się osobna łazienka. Baza została wyposażona również w pomieszczenie kuchenne. Kierowcy korzystali z własnej pościeli, której następnie używali w czasie podróży służbowej. Pobyt w H. był dla kierowców bezpłatny.

Powód przebywał w podróży służbowej zazwyczaj przez okres trzech lub czterech tygodni, po których następował tygodniowy odpoczynek.

W czasie podróży powód zawsze nocował w kabinie samochodu ciężarowego przekazanego mu przez pracodawcę do wykonywania obowiązków służbowych. W związku z wykorzystywaniem przez powoda kabiny do nocowania, powód nie ponosił żadnych kosztów, ani opłat. Powód nigdy nie korzystał z noclegu w motelu w lub hotelu bądź w jakimkolwiek miejscu o podobnym przeznaczeniu i nigdy nie przedstawiał pracodawcy rachunku za tego typu usługi. Konieczność noclegu w kabinie wynika z również z faktu częstych kradzieży paliwa i napadów na kierowców.

W trakcie zatrudnienia u strony pozwanej, powód poruszał się ciągnikiem siodłowym z naczepą marki M. (...) Pojazd miał możliwie najwyższy standard, został wyposażony m. in. system jakości powietrza, webasto – ogrzewanie postojowe, osobną klimatyzację postojową oraz oddzielną w czasie jazdy. Klimatyzacja postojowa była żelowa, dla prawidłowego jej działania, wymagane było uprzednie załadowanie urządzenia. Kabina kierowcy M. (...) była wyposażona m. in. w łóżko, lodówkę, schowki na rzeczy osobiste kierowcy, w tym schowek na dokumenty formatu A4, stolik, dwa wygodne fotele. Kabina była doposażona także w dywaniki podłogowe, roletę przeciwsłoneczną, komputer pokładowy, radio, głośniki, interfejs, gniazdka, oświetlenie stopni wejściowych pojazdu itp.

Samochody, którymi podróżował powód były nowe, zazwyczaj 2 - 3letnie, przy czym zdarzało się, że w podróż służbową, kierowca nowym, nieużywanym jeszcze pojazdem. Pozwany pracodawca wymienił flotę pojazdów co 4 lata.

Pozwany wymagał od kierowców postojów na parkingach położonych najbliżej miejsca docelowego rozładunku. W czasie podróży służbowych, powód korzystał z postoju na zatoczkach przydrożnych, poboczach, zatrzymywał się

również na płatnych parkingach. Pracodawca zwracał kierowcom wydatki poniesione na płatne parkingi, na podstawie przedłożonego przez nich rachunku.

W okresie od 21 listopada 2011 r. do 1 marca 2013 r. powód przebywał poza granicami kraju: w listopadzie 2011 r. - 7 dni, w grudniu 2011 r. - 21 dni, w styczniu 2012 r. - 9 dni, w lutym 2012 r. - 17 dni, w marcu 2012 r. 20 dni, w kwietniu 2012 r. - 21 dni, w maju 2012 r. - 23 dni, w czerwcu 2012 r. - 24 dni, w lipcu 2012 r. - 15 dni, w sierpniu 2012 r. - 21 dni, we wrześniu 2012 r. - 21 dni, w październiku 2012 r. - 21 dni, w listopadzie 2012 r. - 21 dni, w grudniu 2012 r. - 21 dni, w styczniu 2013 r. - 30 dni, w lutym 2013 r. - 13 dni.

Za okres od 21 listopada 2011 r. do 28 lutego 2012 r., pracodawca zgodnie z Regulaminem Wynagradzania wypłacał powodowi dietę, w maksymalnej wysokości określonej w Rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju z dnia 19 grudnia 2002 r. Nadto, pomimo zapisu aneksu nr 3 z dnia 9 lutego 2009 r., w/w pracodawca wypłacał powodowi ryczałty za dwa kolejne noclegi spędzone w kabinie pojazdu. W okresie od 21 listopada 2011 r. do 28 lutego 2012 r. z tytułu ryczałtów za noclegi powód otrzymał kwotę 4.683,45 zł.

Począwszy od 1 marca 2013 r., powód otrzymywał ryczałty za noclegi za wszystkie dni spędzone w podróży zagranicznej w wysokości 25% limitu za nocleg oraz dietę w wysokości 30 zł (odpowiednio 35 zł na terenie Niemiec).

Po dniu 1 marca 2013 r. P. K. nie korzystał z noclegu w hotelu, motelu, czy innym miejscu o podobnym przeznaczeniu. W dalszym ciągu, kierowca spędzał nocleg w kabinie pojazdu.

W okresie zatrudnienia u strony pozwanej, na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego powyżej 3,5 ton w transporcie krajowym i międzynarodowym, powód zarabiał miesięcznie około 5.500 zł (netto). Powód nie zgłaszał żadnych zastrzeżeń co do wysokości otrzymywanego wynagrodzenia, nie kwestionował zasad rozliczania podróży służbowych.

Stosunek pracy pomiędzy stronami ustał w dniu 30 czerwca 2014 r., na mocy oświadczenia powoda o rozwiązaniu stosunku pracy z zachowaniem jednomiesięcznego okresu wypowiedzenia.

W dniu 25 czerwca 2014 r. pracodawca wystawił powodowi świadectwo pracy.

Pismem z dnia 28 listopada 2014 r. powód wezwał pozwanego pracodawcę do zapłaty kwoty 30.078,00 zł tytułem ryczałtu za noclegi w kabinie pojazdu za okres od 21 listopada 2011 r. do 1 marca 2013 r., za godziny nadliczbowe i w dni świąteczne w okresie od 21 listopada 2011 r. do 30 czerwca 2014 r. - w terminie 14 dni.

W odpowiedzi, pismem z dnia 15 grudnia 2014 r., pozwany pracodawca, wskazał, że w dacie ustania stosunku pracy, wszelkie należności wynikające z umowy o pracę zostały uregulowane, a powód nie wnosił w tym zakresie żadnych zastrzeżeń. Strona pozwana odmówiła zapłaty.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy w W. wyrokiem z 6 czerwca 2017 r., sygn. akt IV P (...) oddalił powództwo uznając, że po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r. wydanym w sprawie o sygn. akt K 11/13 nie ma podstaw do uwzględnienia roszczenia powoda.

Wyrok ten zaskarżył apelacją powód, zarzucając mu naruszenie art. 328 § 2 k.p.c.; art. 328 § 1 w zw. z art. 233 § 1 k.p.c.; art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c.; art. 233 § 1 k.p.c.; art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. oraz przepisy prawa materialnego regulujące uprawnienia kierowców do ryczałtów za noclegi.

Sąd Okręgowy uznał, że apelacja powoda nie zasługuje na uwzględnienie.

Zdaniem Sądu odwoławczego, Sąd Rejonowy przeprowadził w sprawie obszerne postępowanie dowodowe w zakresie roszczeń powoda, dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, które w konsekwencji skutkowały wyprowadzeniem logicznie prawidłowych, a przy tym trafnych i niesprzecznych wniosków. Sąd drugiej instancji w całości podzielił ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd pierwszej instancji i przyjął je za własne. Sąd Okręgowy nie widzi także podstaw do rozpoznania sprawy na nowo.

Sąd drugiej instancji wskazał, że nie znalazł potwierdzenia zarzut, jakoby Sąd Rejonowy źle ocenił zgromadzony w sprawie materiał dowodowy. Zarzut ten

sprowadzał się w zasadzie do naruszenia normy zawierającej zasadę swobodnej oceny dowodów.

Sąd Okręgowy nie znalazł podstaw do uwzględnienia zarzutu naruszenia art. 233 k.p.c. Sąd pierwszej instancji analizując materiał dowodowy zgromadzony w niniejszej sprawie, nie dopuścił się przekroczenia granicy swobodnej oceny dowodów. W sposób należyty oraz zgodny z przepisami prawa procesowego przeprowadził postępowanie dowodowe. Sąd drugiej instancji zaznaczył, że ustalenia poczynione przez Sąd Rejonowy nie mogą zostać określone inaczej, niż jako szczegółowe. Sąd pierwszej instancji w sposób rzetelny ustalił wszystkie okoliczności sprawy, niezbędne do prawidłowego rozstrzygnięcia.

W ocenie Sądu odwoławczego, Sąd Rejonowy wszechstronnie rozważył zebrany w sprawie materiał dowody i na jego podstawie sformułował wnioski zgodnie z zasadami logiki i doświadczenia życiowego. Sąd Okręgowy podniósł, iż zgromadzony materiał w sprawie jest kompletny i nie wymaga uzupełnienia. Zarzuty powoda sformułowane w środku odwoławczym zostały uznane za dowolne, nie popartą żadnymi dowodami polemikę z prawidłowymi, acz niekorzystnymi dla powoda, ustaleniami faktycznymi Sądu Rejonowego, opartymi o wyniki przeprowadzonego postępowania dowodowego. Sąd Rejonowy, wbrew twierdzeniom powoda, w sposób szczegółowy, a także prawidłowy wskazał w uzasadnieniu, które dowody obdarzył walorem wiarygodności, a którym tej wiary odmówił.

Dalej Sąd drugiej instancji zauważył, że uzasadnienie wyroku Sądu pierwszej instancji zawiera wszystkie wymagane prawem elementy, a zatem zarzuty apelującego w tym zakresie są bezpodstawne. Zdaniem Sądu Okręgowego, nie są wadą uzasadnienia w rozumieniu przepisu art. 328 § 2 k.p.c. podnoszone przez apelującego zarzuty w treści uzasadnienia, bowiem w istocie dotyczą kwestii, które zostały wyjaśnione w toku procesu.

Sąd odwoławczy nie zgodził się z zarzutami apelującego, iż Sąd pierwszej instancji dokonał ustaleń stanu faktycznego w sposób wybiórczy. W ocenie Sądu drugiej instancji materiał zgromadzony w niniejszej sprawie został oceniony w sposób całościowy z uwzględnieniem faktów istotnych dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy.

Sąd Okręgowy zaznaczył, iż nocleg w kabinie pojazdu, co do zasady łączy się z pracą kierowcy zawodowego, poruszającego się ciągnikiem siodłowym z naczepą, typu TIR. Kierowca, podejmując zatrudnienie w transporcie krajowym i międzynarodowym godzi się z powyższym stanem rzeczy. Sąd odwoławczy podkreślił, że strona pozwana dysponowała samochodami, które wyposażone są w dwie leżanki, system poprawy jakości powietrza, webasto - ogrzewanie postojowe, osobną klimatyzację, lodówkę, schowki na rzeczy osobiste kierowcy, wygodne fotele, dywaniki podłogowe, rolety przeciwsłoneczne, komputer pokładowy, radio, głośniki, interfejs, gniazda, oświetlenie stopni wejściowych pojazdu. Wszystkie te elementy były wyposażeniem fabrycznym samochodu powoda. Świadczyć to miało o tym, iż nocleg w kabinie samochodu jest wpisany w pracę kierowcy. Ponadto, strona pozwana, zapewniała swoim kierowcom samochody z najwyższym standardem, wymieniane na nowe, co około 2 - 3 lata.

Sąd drugiej instancji nie podzielił również zarzutu naruszenia przez Sąd Rejonowy art. 328 § 1 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. Argumenty podniesione przez pełnomocnika powoda nie miały istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Zgodnie z aneksami zmieniającymi zasady rozliczania podróży służbowych kierowców w pozwanej spółce ryczałty za nocleg nie przysługiwały.

Sąd drugiej instancji, powołując się obszernie na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2016 r. w sprawie K 11/15, wskazał, że w wyniku uznania, że art. 21a ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców (jednolity tekst: Dz.U. z 2012 r., poz. 1155 ze zm.) w związku z art. 77⁵ § 2, 3 i 5 ustawy z 26 czerwca 1974 r. kodeks pracy (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1666 ze zm.) w związku z § 16 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. Nr 167) w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do kierowców wykonujących przewozy w transporcie międzynarodowym, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej; art. 21a ustawy z 16 kwietnia 2004 r. powołanej w punkcie 1 w związku z art. 77⁵ § 2, 3 i 5 ustawy z 26 czerwca 1974 r. powołanej w punkcie 1 w związku z § 9 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 19 grudnia 2002 r. w

sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz.U. Nr 236, poz. 1991 ze zm.) w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do kierowców wykonujących przewozy w transporcie międzynarodowym, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji (Dz.U. z 2016 r., poz. 2206), odpadły podstawy prawne do obciążania pozwanej spółki kosztami noclegów powoda, w sytuacji kiedy nie przedstawili oni rachunków hotelowych. Innymi słowy z chwilą ogłoszenia orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego w dzienniku ustaw odpadła materialnoprawna podstawa roszczeń powoda.

Powyższy wyrok skargą kasacyjną zaskarżył powód, w części oddalającej apelację. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

1. Naruszenie przepisów postępowania w sposób, który miał istotny wpływ na wynik sprawy. Naruszenie to dotyczyło miało art. 378 w zw. art. 382, art. 382 oraz art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.

Do naruszenia art. 378 § 1 k.p.c., w ocenie skarżącego, doszło wskutek nierozpoznania wszystkich zarzutów podniesionych przez powoda w apelacji i w postępowaniu apelacyjnym. Z kolei art. 382 k.p.c. został naruszony wskutek bezpodstawnego pominięcia części materiału zebranego w sprawie. Natomiast, art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. został naruszony wskutek ustalenia podstawy faktycznej rozstrzygnięcia sprawy sprzecznie z faktami wynikającymi z przeprowadzonych dowodów, bezzasadnego pominięcia części dowodów oraz pominięcia istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy elementów uzasadnienia zaskarżonego wyroku. Naruszenie wskazanego przepisu jest skutkiem przyjęcia przez Sąd drugiej instancji jako własnych ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji z wszystkimi wadami tych ustaleń, które szczegółowo zostały przedstawione w uzasadnieniu drugiej podstawy skargi kasacyjnej. Ponadto powołany przepis naruszony został przez pominięcie elementów uzasadnienia, nakładającego na Sąd drugiej instancji obowiązku rozważenia wszystkich aspektów faktycznych i prawnych sprawy, poczynając od obowiązkowych rozważań art. 324 § 1 k.p.c.

2. Naruszenie prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie art. 190 ust. 1 Konstytucji RP oraz niezastosowanie przepisów: art. 8 i 45 ust. 1 Konstytucji RP, art. 2 pkt 5 ustawy o czasie pracy kierowców (Dz.U. z 2012 r., poz. 1155) i art. 77⁵ § 1 k.p.

W związku z powyższym skarżący wniósł o:

1. Uchylenie zaskarżonego wyroku w części zaskarżonej i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania.

2. Zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów dotychczasowego postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego za postępowanie przed Sądami pierwszej i drugiej instancji oraz kosztów postępowania kasacyjnego w kwocie 6977 zł.

3. Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁴ § 2 k.p.c.

Strona pozwana nie składała odpowiedzi na skargę kasacyjną.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi kasacyjnej okazały się uzasadnione w stopniu wskazującym na konieczność uchylenia zaskarżonego wyroku.

Na podstawie art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod rozwagę nieważność postępowania.

W pierwszej kolejności należy odnieść się do zarzutów¹ w naruszenia prawa procesowego sformułowanych w skardze kasacyjnej, bowiem dopiero po ustaleniu, że Sąd drugiej instancji przeprowadził prawidłowo postępowanie w niniejszej sprawie możliwe będzie dokonanie oceny, czy Sąd Okręgowy dokonał prawidłowej wykładni oraz prawidłowo zastosował przepisy prawa materialnego.

Niezasadny okazał się zarzut naruszenia art. 378 § 1 k.p.c., który miał polegać na nierozpoznaniu wszystkich zarzutów zawartych w apelacji. Należy przypomnieć, że w utrwalonym orzecznictwie Sąd Najwyższy przyjął, że nie jest bezwzględным warunkiem prawidłowego rozpoznania sprawy przez sąd drugiej instancji odniesienie się oddzielnie do każdego z zarzutów podniesionych w

apelacji. Z ustanowionego w przepisie art. 378 § 1 k.p.c. obowiązku rozpoznania sprawy w granicach apelacji nie wynika konieczność osobnego omówienia przez sąd w uzasadnieniu wyroku każdego argumentu apelacji. Za wystarczające należy uznać odniesienie się do sformułowanych w apelacji zarzutów i wniosków w sposób wskazujący na to, że zostały one przez sąd drugiej instancji w całości rozważone przed wydaniem orzeczenia (por. wyroki Sądu Najwyższego z 7 listopada 2017 r., I PK 302/16, LEX nr 2428809; z 4 kwietnia 2018 r., V CSK 266/17, LEX nr 2522952 oraz z 22 sierpnia 2018 r., III UK 119/17, LEX nr 2542602, a także postanowienie Sądu Najwyższego z 14 marca 2018 r., II PK 120/17, LEX nr 2488061).

W niniejszej sprawie skarżący nie wykazał, aby Sąd drugiej instancji rzeczywiście nie rozpoznał wszystkich zarzutów apelacji, znamienne jest, że w treści skargi kasacyjnej nie wskazano żadnych konkretnych zarzutów, czy też wniosków apelacji, których Sąd Okręgowy miałby nie rozważyć. Sam fakt, że Sąd drugiej instancji uznał, że nie widział podstaw do rozpoznania sprawy na nowo nie świadczy o naruszeniu art. 378 § 1 k.p.c., bowiem nie oznacza to, że Sąd odwoławczy nie rozpoznał sprawy. Analiza treści zaskarżonego wyroku wskazuje na to, że Sąd drugiej instancji rozpoznał zarzuty procesowe zawarte w apelacji, którymi był związany, natomiast w odniesieniu do zarzutów naruszenia prawa materialnego dokonał oceny stanu faktycznego sprawy i jego subsumcji do treści norm prawnych, które wyinterpretował z przepisów materialnych. Nie sposób nie dostrzec, że skarżący pod pozorem zarzutu naruszenia art. 378 § 1 k.p.c. w rzeczywistości kwestionuje ocenę materiału dowodowego dokonaną przez Sąd drugiej instancji, co w świetle treści art. 398³ § 3 k.p.c. jest niedopuszczalne.

Podobnie nie był uzasadniony zarzut naruszenia art. 382 k.p.c. W orzecznictwie przyjęto, że sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę ponownie na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji i w postępowaniu apelacyjnym (art. 382 k.p.c.), co oznacza, że ma obowiązek poczynić ustalenia faktyczne, jakkolwiek może - jeżeli się z nimi zgadza - przyjąć za własne ustalenia sądu pierwszej instancji. Ustalenia sądu pierwszej instancji nie są dla sądu drugiej instancji wiążące, a obowiązek dokonywania ustaleń przez sąd odwoławczy w postępowaniu apelacyjnym nie zależy od tego, czy w apelacji został podniesiony zarzut dokonania wadliwych

ustaleń faktycznych lub braku tych ustaleń (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 18 października 2017 r., II CSK 65/17, LEX nr 2427132). Przy czym, pojęcie „materiału”, użyte w art. 382 k.p.c. należy rozumieć jako „materiał procesowy”, a jest nim, poza przeprowadzonymi dowodami (materiałem dowodowym) - także pozostały materiał procesowy, na który składają się twierdzenia i oświadczenia stron, zarzuty przez nie podnoszone i składane wnioski. Przez pominięcie zebranego materiału należy rozumieć niezajęcie co do niego stanowiska przez sąd (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 15 lutego 2017 r., II CSK 179/16, LEX nr 2254785). Ponadto, z naruszeniem art. 382 k.p.c. mamy do czynienia wtedy, gdy sąd drugiej instancji, mimo przeprowadzonego przez siebie postępowania dowodowego, orzekł wyłącznie na podstawie materiału zgromadzonego przed sądem pierwszej instancji albo oparł swoje merytoryczne orzeczenie na własnym materiale, z pominięciem wyników postępowania dowodowego przeprowadzonego przez sąd pierwszej instancji (por. wyrok Sądu Najwyższego z 18 kwietnia 2018 r., II PK 49/17, LEX nr 2540109). Należy jednak również pamiętać, że art. 382 k.p.c. nie nakłada na sąd drugiej instancji obowiązku przeprowadzenia postępowania dowodowego, sąd ten władny jest bowiem samodzielnie dokonać ustaleń faktycznych bez potrzeby uzupełniania materiału dowodowego zebranego przed sądem pierwszej instancji, o ile nie zachodzi ku temu potrzeba. Powołany przepis może więc stanowić usprawiedliwioną podstawę kasacyjną tylko wtedy, kiedy skarżący wykaże, że sąd drugiej instancji bezpodstawnie nie uzupełnił postępowania dowodowego albo pominął część „zebranego materiału”, jeżeli przy tym uchybienia te mogły mieć wpływ na wynik sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z 12 kwietnia 2018 r., II UK 37/17, LEX nr 2490634). Jednocześnie, zarzut naruszenia art. 382 k.p.c., zgodnie z którym sąd drugiej instancji orzeka na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym w zasadzie nie może stanowić samodzielnego uzasadnienia podstawy kasacyjnej naruszenia prawa procesowego; art. 382 k.p.c. zawiera ogólną dyrektywę kompetencyjną, wyrażającą istotę postępowania apelacyjnego i dlatego konieczne jest wytknięcie przy konstruowaniu tego zarzutu także tych przepisów normujących postępowanie rozpoznawcze, które sąd drugiej

instancji naruszył (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 16 marca 2018 r., IV CSK 250/17, LEX nr 2521611).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy należało stwierdzić, że nie było obowiązkiem Sądu Okręgowego odnoszenie się indywidualnie do każdego twierdzenia i argumentu stron wyrażonych w toku postępowania, obowiązkiem Sądu było jedynie oparcie rozstrzygnięcia na całości zebranego w sprawie materiału dowodowego z czego Sąd Okręgowy się wywiązał, przytaczając obszernie ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego i wskazując, że w pełni je podziela i przyjmuje za własne, równocześnie wyjaśniając, dlaczego nie uznał za uzasadnione zarzuty apelacji dotyczące naruszenia przepisów postępowania.

Niezasadny okazał się również zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. W judykaturze przyjmuje się, że zarzut naruszenia art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. mógłby sam w sobie uzasadniać uwzględnienie skargi kasacyjnej, gdyby wady uzasadnienia zaskarżonego wyroku były tak poważne, że uniemożliwiały przeprowadzenie jego kontroli kasacyjnej (wyrok Sądu Najwyższego z 3 marca 2017 r., I CSK 318/16, LEX nr 2281275).

Jak wynika z uzasadnienia skargi kasacyjnej zarzut ten zmierza w istocie do podważenia oceny materiału dowodowego zebranego w niniejszej sprawie, bowiem skarżący przedstawia własną ocenę zebranych dowodów, jednocześnie zarzucając Sądowi Okręgowemu dokonanie błędnej ich oceny. Należy zatem zauważyć, że formułowanie takich zarzutów nie może stanowić podstawy skargi kasacyjnej w świetle art. 398³ § 3 k.p.c. Ponadto, uzasadnienie zaskarżonego wyroku zawiera wszystkie niezbędne elementy, które Sąd drugiej instancji powinien zawrzeć w swoim wyroku. Sąd Okręgowy ustalił stan faktyczny sprawy (odwołując się w tym zakresie i przyjmując za własny stan faktyczny ustalony przez Sąd pierwszej instancji), przeanalizował i rozważył zarzuty zawarte w apelacji oraz wyjaśnił dlaczego uznał je za nieuzasadnione. Z uzasadnienia wyroku można zatem odczytać zarówno podstawę faktyczną wydanego rozstrzygnięcia, jak i argumenty prawne, które leżały u podstaw jego wydania.

Przechodząc natomiast do zarzutu naruszenia prawa materialnego, w ocenie Sądu Najwyższego w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę, ten zarzut okazał

się zasadny, Sąd drugiej instancji dokonał bowiem błędnej wykładni i błędnie zastosował prawo materialne. Należy przypomnieć, że mimo wydania przez Trybunał Konstytucyjny wyroku z dnia 24 listopada 2016 r. w sprawie K 11/15, nadal aktualne pozostaje orzecznictwo Sądu Najwyższego, w którym Sąd ten stanął na stanowisku, że zapewnienie pracownikowi - kierowcy samochodu ciężarowego odpowiedniego miejsca do spania w kabinie tego pojazdu podczas wykonywania przewozów w transporcie międzynarodowym nie stanowi zapewnienia przez pracodawcę bezpłatnego noclegu w rozumieniu § 9 ust. 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz.U. Nr 236, poz. 1991 ze zm.) oraz przepisów rozporządzenia z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. z 2013 r., poz. 167), bowiem to na pracodawcy spoczywa powinność zabezpieczenia odpowiednich warunków noclegowych w podróży służbowej. Obowiązek ten może zostać zrealizowany w dwojaki sposób. Po pierwsze, przez zorganizowanie warunków umożliwiających odpoczynek, po drugie, przez ustanowienie ryczałtu w wysokości dającej możliwość zrealizowania tej potrzeby we własnym zakresie (por. np. uchwała Sądu Najwyższego z 12 czerwca 2014 r., II PZP 1/14, OSNP 2014 nr 12, poz. 164; wyrok Sądu Najwyższego z 17 maja 2017 r., II PK 106/16, LEX nr 2306361; wyrok Sądu Najwyższego z 10 kwietnia 2018 r., II PK 3/17, LEX nr 2530649; wyrok Sądu Najwyższego z 13 marca 2018 r., I PK 360/16, LEX nr 2508180; wyrok Sądu Najwyższego z 19 grudnia 2017 r., I PK 317/16, LEX nr 2473798). Ponadto, warto również zwrócić uwagę na wyrażoną w orzecznictwie tezę, zgodnie z którą sam nocleg w kabinie pojazdu, nawet o podwyższonym standardzie, nie niweczy automatycznie zasadności żądania zasądzenia ryczałtów w związku z podróżą służbową, a może co najwyżej wpłynąć na jego wysokość (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 1 marca 2018 r., I PK 330/16, LEX nr 2508179). Jak wynika z powyższych rozważań, Sąd drugiej instancji dokonał oceny stanu

faktycznego sprawy sprzecznej z powszechnie przyjętą wykładnią prawa, od lat prezentowaną w orzecznictwie Sądu Najwyższego.

Sąd drugiej instancji błędnie również ocenił zasadność roszczenia powoda w świetle obowiązujących u pozwanej przepisów wewnętrznych. Należy w tym miejscu przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, konsekwencją wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., K 11/15, jest utrata aktualności uchwały Sądu Najwyższego z 12 czerwca 2014 r., II PZP 1/14 (OSNP 2014 nr 12, poz. 164) w zakresie, w jakim wskazywała ona, że postanowienia zakładowych przepisów prawa pracy regulujących kwestię świadczeń należnych kierowcom zatrudnionym w transporcie międzynarodowym z tytułu podróży służbowych nie mogą przewidywać świadczeń w wysokości niższej niż przewidziane w aktach wykonawczych wydanych na podstawie art. 77⁵ k.p. Po wydaniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego nie stosuje się wprawdzie art. 21a ustawy z 2004 r. o czasie pracy kierowców, ale stosuje się art. 77⁵ § 5 k.p. w przypadku, gdy pracodawca nie uregulował zasad zwrotu należności z tytułu podróży służbowej w układzie zbiorowym pracy, regulaminie wynagradzania lub umowie o pracę (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z 8 marca 2017 r., II PK 409/15, LEX nr 2306366 oraz II PK 410/15, LEX nr 2306367). Sąd Najwyższy wskazywał również wielokrotnie w swoim aktualnym orzecznictwie, że ryczałt za nocleg w podróży służbowej kierowcy zatrudnionego w transporcie międzynarodowym może zostać określony w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę (art. 77⁵ § 3 k.p.) poniżej 25% limitu, o którym mowa w § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz.U. Nr 236, poz. 1991 ze zm.) oraz w § 16 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. poz. 167). Jeżeli jednak pracodawca nie ustali wysokości ryczałtu, albo wyraźnie i jednoznacznie wykluczy jego wypłatę, wówczas przed pracownikiem otwiera się droga

dochodzenia ryczałtu za nocleg w wysokości wynikającej z rozporządzeń wykonawczych wydanych na podstawie art. 77⁵ k.p. (por. np. uchwała Sądu Najwyższego z 26 października 2017 r., III PZP 2/17, OSNP 2018 nr 3, poz. 28; wyroki Sądu Najwyższego z 13 grudnia 2017 r., III PK 149/16, LEX nr 2435631; z 13 grudnia 2017 r., III PK 6/17, LEX nr 2428244; z 19 grudnia 2017 r., I PK 249/16, LEX nr 2440465; z 1 marca 2018 r., I PK 330/16, LEX nr 2508179 oraz I PK 331/16, LEX nr 2486197). Pamiętać również należy, że pojęcie zwrotu kosztów podróży obejmuje: diety, zwrot kosztów przejazdów i dojazdów, noclegów i innych wydatków, określonych przez pracodawcę odpowiednio do uzasadnionych potrzeb. Stąd użyte przez ustawodawcę w art. 77⁵ § 3 k.p. sformułowanie „na pokrycie kosztów podróży” ma szeroki kontekst i obejmuje wszelkie koszty (należności), których rekompensaty może oczekiwać pracownik. Podstawowym kosztem, związanym z podróżą służbową, jest koszt noclegu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 24 stycznia 2018 r., I PK 310/16, LEX nr 2459716).

W realiach niniejszej sprawy pozwany pracodawca uregulował kwestię należności za podróże służbowe w Regulaminie wynagradzania, przewidując jednak, że w przypadku korzystania z noclegu w kabinie pojazdu, ryczałt za nocleg nie przysługuje. W tej zatem sytuacji, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, nawet mimo wydania wspomnianego wyroku Trybunału Konstytucyjnego, podstawą materialnoprawną roszczeń powoda mogą być rozporządzenia wydane na podstawie art. 77⁵ k.p., bowiem nie jest możliwe pozbawienie pracowników prawa do ryczałtów za noclegi na mocy postanowień wewnętrznych aktów prawnych obowiązujących u pracodawcy.

Rozpoznając sprawę ponownie Sąd drugiej instancji powinien zatem wziąć pod uwagę całość materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, jak i ustaleń faktycznych dokonanych przez Sądy. W szczególności, Sąd odwoławczy weźmie pod uwagę treść Regulaminu wynagradzania obowiązującego u pozwanego pracodawcy i jego wpływ na roszczenia powoda. Następnie Sąd Okręgowy dokona wykładni i zastosowania relewantnych przepisów prawa z tym, że przy dokonywaniu wykładni prawa, weźmie on również pod uwagę aktualne orzecznictwo Sądu Najwyższego, częściowo przywołane w niniejszym wyroku.

W związku z powyższym orzeczono jak w sentencji, zgodnie z art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.